עין משפט
נר מצוה

ז א מיי' פ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ו ומיי' פ"ה מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ג:

ח ב מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה א ופ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ג:

ט ג מיי' פ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ד ופ"ג מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ו:

י ד מיי' פ"ה מהלכות אבות הטומאה הלכה ב:

יא ה מיי' פ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ו:

יב ו מיי' פ"ב מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ו [והלכה ז]:

יג ז מיי' פ"ה מהלכות איסורי ביאה הלכה א:

יד ח מיי' פ"ג מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ב:

תוס' הרא"ש

למעוטי אשה מלובן. אע"ג דקרא איירי בשכבת זרע של איש ממעטינן מיניה זיבה דאשה דלא שייכא טומאת קרי באשה והא דדרשינן בכל מקום וי"ו לרבות ובשמעתין דרשינן למעט השיב רש"י דכיון דלא איצטרכי לריבויא כדקאמ' תלמודא מפרשינן לקראי הכי דלכך יתיר הוא"ו לומר דוקא אשה אמרתי לך ולא איש וכן נמי גבי איש ותימה ולמה לי למעט אשה מלובן הא אמרינן ד' דמים טמאים באשה ותו לא. והשיב רש"י דהא דאמרינן ד' דמים טמאים באשה היינו למעוטי שאר מראות שנוטין לאדמימות כגון במימי תלתן ובמימי בשר צלי וירוק טהורין מטומאת שבעה אבל לובן דהכא לאו ממראה דם הוא והוה מטמינן ליה באשה טומאת ערב מק"ו דאיש שאינו מטמא באודם מטמא בלובן אי לאו דמיעטיה קרא: **צריכי** דאי כתב בזכרים. ותימה והא איתקש זב ונדה כדמפרש בגמרא בריש דם הנדה דהא דנדה מטמא (עושה) משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים משום דהוקשה לזב דכתיב והזבה בנדתה והזב את זובו וכן פי' בשמעתין לקמן דהא דזבה ונדה מטמו כלי חרס בהיסט משום דאיתקוש לזב דכתיב ביה וכלי חרס אשר יגע בו הזב דדרשינן מיניה איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו וכן מוכח לקמן דאיתקוש בריש פרק יוצא דופן דדרשינן גבי נדה שמטמאה בפנים כבחוץ מדכתיב בבשרה וגבי זב מיבעי לן קרא דאינו מטמא בפנים כבחוץ מדכתיב איש כי יהיה זב מבשרו עד שתצא מבשרו ואי איתקש זב לנדה דאיצטריך קרא דלא ניגמר מנדה ומיהו גבי בעל קרי אע"ג דלא איתקוש מיבעי ליה קרא לקמן דאינו מטמא בפנים כבחוץ מדכתיב איש כי תצא ממנו שכבת זרע עד שתצא טומאתו לחוץ אלא ודאי לא צריך היקשא לכך דה"א גילוי מילתא בעלמא דכל מי שטומאה יוצאה מגופו שיטמא בפנים כבחוץ כיון שנעקר ופירכא קמייתא איכא לשנויי דהיקשא אתיא לסוף טומאה דכל מה שטמא בזה טמא בזה אבל לעיקר טומאה לטמות בו יום אחד לא הוקשו כנ"ל: **בעליונו** של זב. פרש"י כגון זב בכף מאזנים ואדם או כלים בכף שניה וכרע הזב וקשה דהאי היסט הוא כדאמרינן בשבת בסוף פרק ר"ע דכל טומאות המסיטות טהורות חוץ מזב המסיט ומסיק זב וכל דדמי ליה כגון ע"ז שהסיטה אחרים כגון שכרעה בכף מאזנים והיסט נפקא לן מקרא אחרינא. וי"ל דעליונו של זב כגון בגד מקצתו מונח על ראשו ומקצתו מונח בארץ דמטעם היסט אינו טמא עד שיסיט את כולו כדאמרינן איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו. א"נ שאצבעו של זב תחת הנדבך ואוכלים ומשקין על גביו ואין הזב מסיטן ומטמאין משום עליונו של זב: **ועליונו** של זב מנא לן. ה"ג רש"י כפירושי' דכתיב והנוגע בכל אשר יהיה תחתיו טמא

למעוטי אשה מלובן. אע"ג דבכל דוכתין דורשין וי"ו לרבות והכא דורשין למעוטי פרש"י כיון דלא אצטריך לרבות מיפרשי לקרא דלכך אייתר לומר דדוקא איש אמרתי לך ולא אשה וכן גבי אשה אשה אמרתי לך ולא איש הקשה הריב"ן למה לי למעוטי אשה מלובן הא ממעטינן לעיל בפ"ב (דף יט.) מדמיה דמיה דד' דמים טמאים באשה ותו לא ותירץ דמ"מ ה"א דאתי בק"ו מאיש דלא מיטמא באודם מיטמא בלובן אשה לא כ"ש ואע"ג דאיכא למיפרך מה לאיש שכן מיטמא בראיות כבימים איכא למימר גילוי מילתא בעלמא הוא:

צריכי דאי כתב רחמנא זכר כו'. תימה הא פרשב"ס בפ' דם הנדה (לקמן דף נד:) דאיתקש זב לנדה מדכתיב והדוה בנדתה וגו' לטמא אדם לטמא בגדים אם נישא משכבה ומושבה וכן פי' בסמוך גבי כלי חרס דמטמא בהיסט וכן משמע ביוצא דופן (לקמן דף מא:) דמצריך קרא גבי נדה דמיטמאה בפנים כבחוץ מדכתיב בבשרה וגבי זב צריך קרא דלא מיטמא בפנים כבחוץ כי יהיה זב מבשרו עד שתצא מבשרו משמע דאיצטריך קרא דלא נגמר מנדה כ):

עליונו של זב מנלן. זאת היתה גירסת רש"י דכתיב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא מאי תחתיו אילימא תחתיו דזב מאשר יגע במשכבו נפקא אלא כל אשר יהיה הזב תחתיו והיה כתוב בספרים ומאי ניהו נושא מאי טעמא והנשא כתיב ולא גריס רש"י דהא כבר נפקא מתחתיו ועוד ל) דכתיב והנושא כתיב כבוס בגדים וחזר בו רש"י מגירסא זו דהיכי מוקי האי קרא בעליונו של זב הא בהדיא בת"כ מוקי לה במרכב ועוד היכי הוה בעי לאוקומי במשכב הא במשכב כתיב כבוס בגדים בנוגע בו והכא לא כתיב כבוס בגדים וכי ה"ג פרכינן בפ"ק (לעיל דף ט.) גבי מזה מי נדה ועוד היכי מוקי ליה בעליונו של זב דאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין הלא אין להם טהרה במקוה וקרא כתיב יטמא עד הערב ונראה דרש"י ל"ג מאי תחתיו אילימא כו' אלא גריס כל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב והנושא נמי יטמא ומאי ניהו נישא מאי טעמא והנשא כתיב נתקו הכתוב מטומאה כו' וה"פ והנוגע בכל אשר יהיה תחתיו במרכב איירי כדמוקי לה בת"כ דהאי קרא אחר מרכב כתיב וחלק בין מגעו למשאו דמגעו מטמא אדם ולא בגדים דהכא לא כתיב כבוס בגדים ובמשאו מטמא אדם לטמא בגדים כדקמסיים קרא והנושא אותם יכבס בגדיו וקאי על כל מה דכתיב בענין מעיינותיו ומרכבו ומושבו ועליונו של זב דרשינן הכא מדכתיב והנשא חסר בלא וי"ו קאי ארישא דקרא דמרכב דכתיב ביה יטמא ולא כתיב ביה כבוס בגדים והכי קאמר דהנוגע במרכב הזב יטמא וכן הנושא דהיינו עליונו של זב נתקו הכתוב מטומאה שלאחריו דע"כ והנישא ארישא דקרא קאי ולא אסיפא דהא כתיב אותם וגבי נישא לא שייך אותם אלא אותם קאי אמאי דקרינן נושא והמסורת קאי ארישא דקרא ופריך אימא דנתקו מטומאה חמורה לטמא אדם לטמא בגדים אבל אדם או בגדים ליטמא כמו מרכב ומשני דיטמא טומאה קלה משמע דהנושא סמוך לנוגע במרכב ובגד שנגע במרכב לא מטמא אלא אוכלין ומשקין ומיהו יש ליישב גירסא ראשונה דדריש מתחתיו ואף על גב דקרא איירי במרכב מכל מקום תיבה דתחתיו לא איירי במרכב אלא בתחתיו דאמר בת"כ ומייתי לה בפרק בכל מערבין (עירובין דף כז.) האוכף טמא מושב והתפוס טמא מרכב אלמא מה שתחתיו לא אקרי מרכב אלא מושב ולהכי קאמר (א) דבעי תחתיו במאי מיירי אי במשכב מאשר יגע כו' והוה מצי למפרך דבמשכב כתיב כבוס בגדים והכא לא כתיב אלא דעדיפא מיניה פריך א"נ מש"ה לא כתיב כבוס בגדים משום דעיקר קרא במרכב כתיב דלא בעי כבוס בגדים ומפרש אלא שהזב תחתיו דהיינו עליונו של זב דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין וטומאת ערב דכתיב בקרא משום מרכב דמרכב מטמא אדם או בגדים וגרס שפיר מאי טעמא והנשא כתיב דמתחתיו גרידא לא הוה מוקמינן בעליונו של זב דלא היינו בודים טומאה מלבנו אלא הוה מוקמינן לה במרכב ואי לאו נמי תחתיו מנושא לא הוה מוקמינן ליה לטומאה קלה דאוכלין ומשקין בנשא כיון דכתיב ביה כבוס בגדים וה"א דנתקו לטמא אדם או בגדים קמ"ל תחתיו דאיירי בעליונו של זב ונכתב גבי מרכב דליכא כבוס בגדים וכתיב ביה יטמא דמשמע טומאה קלה ועוד דע"כ גרסינן והנשא כתיב דאי לא דרשינן עליונו של זב אלא מתחתיו היכי פריך אימא נתקו מטומאה חמורה היכא כתיב ביה טומאה חמורה דקאמר נתקו:

והנשא

למעוטי [א]איש מאודם והא דתניא אשה אין לי אלא אשה [ב]בת י' ימים לזיבה מנין ת"ל ואשה למה לי ליגמר מנדה צריכא דאי כתב רחמנא בנדה הוה אמינא נדה משום דכי חזאי חד יומא בעיא למיתב ז' אבל זבה דאי חזאי חד יומא בשומרת יום כנגד יום סגי לה אימא לא צריכא וליכתוב רחמנא בזבה ולא בעי בנדה ואנא ידענא דאין זבה בלא נדה אין ה"נ ואלא קרא למה לי למעוטי איש מאודם הא מיעטתיה חדא זימנא חד למעוטי משכבת זרע וחד למעוטי מדם וכן לענין זכרים א)דתניא [1]איש איש מה ת"ל איש איש ב)לרבות [ג]תינוק בן יום אחד שהוא מטמא בזיבה דברי רבי יהודה רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר אין צריך הרי הוא אומר [2]לזכר ולנקבה לזכר כל שהוא זכר בין שהוא גדול בין שהוא קטן ולנקבה כל שהיא נקבה בין גדולה בין קטנה א"כ מה ת"ל איש איש ג)דברה תורה כלשון בני אדם אלמא כי מרבי קרא בן יום אחד מרבי ורמינהו איש אין לי אלא איש [ד]בן תשע שנים ויום אחד מנין ת"ל [3]ואיש אמר רבא ד)הלכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי הי הלכתא והי קרא אילימא בן יום אחד הלכתא ובן ט' שנים ויום אחד קרא קרא סתמא כתיב אלא בן ט' שנים ויום אחד הלכתא ובן יום א' קרא וכי מאחר דהלכתא היא קרא למה לי למעוטי [ה]אשה מלובן למה לי למכתב בזכרים ולמה לי למכתב בנקבות צריכי דאי כתב רחמנא בזכרים משום [ו]דמטמאו בראיות כבימים אבל נקבות דלא מטמאו בראיות כבימים אימא לא ואי כתב רחמנא בנקבות משום [ז]דקמטמו באונס אבל זכרים דלא מטמאו באונס אימא לא צריכא: הכותים מטמאין משכב תחתון כעליון: מאי משכב תחתון כעליון אילימא דאי איכא י' מצעות ויתיב עלייהו מטמו להו פשיטא דהא דרס להו אלא [ח]שיהא תחתונו של בועל נדה כעליונו של זב מה עליונו של זב אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין אף תחתונו של בועל נדה אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין עליונו של זב מנלן דכתיב [4]וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא מאי תחתיו

אילימא

למעוטי איש מאודם. ואע"ג דקרא לאו באודם איירי על כרחיך כיון דקרא יתירתא הוא לדרשא אתא ומה שיש לך לדרוש דבר הקרוב לענין דרוש בו וה"ק אשה טמאה בדבר האמור בה דהיינו אודם ואין איש טמא בדבר האמור באשה. ואי קשיא ה"ל למיכתב להך דרשה גבי נדה אין ה"נ דלגבי נדה נמי קרא אחרינא כתיב דדרשינן לה לקמן הכי ומיהו תרוייהו צריכי כדקאמר לקמן ההוא דגבי נדה למעוטי איש מדם ממש שאין דם היוצא מפי האמה מטמא בזיבה והאי למעוטי שכבת זרע אדום האי במאי דאישתעי ביה והאי במאי דאישתעי ביה: **והא דתניא אשה.** לענין זבה כתיב ה) ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים ימים ב' רבים ג' ו): **בת י' ימים.** דבציר מהכי ליכא זיבה ז' ימי נדה וג' ימי זיבה שאין זיבה אלא לאחר נדות כדמפרש בשמעתא בתרייתא דמכילתין [עג.]: **לגמר מנדה.** כיון דבת יום אחד מטמאה בנדה בת י' נמי מטמאה בזיבה דאין זיבה בלא נדה שאינה אלא לאחר נדות: **ואלא קרא.** ואשה ז) דכתיב גבי נדה למה לי: **למעוטי איש מאודם.** דהכי משמע אשה מטמאה בנדה ולא איש: **והא מיעטתיה.** לעיל: **חד למעוטי משכבת זרע.** אדום אם יראה שכבת זרע אדום: **וכן לענין זכרים.** מרבי בן יום אחד: **איש איש.** כי יהיה זב: **איש אין לי אלא איש.** ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע: ה"נ גרסינן **ומאחר דהלכתא קרא למה לי.** ואבן תשעה לשכבת זרע קמהדר: **למה לי למכתב בזכרים.** איש איש לרבות קטן בן יומו ולמה לי למיכתב בנקבות ואשה לרבות בת יום אחד לנדה ובת י' לזיבה: **בראיות כבימים.** בין שרואה ג' ביום אחד בין שרואה שלש בשלשה ימים רצופין הוי זב כדילפינן בב"ק בפרק כילד (דף כד.) לזכר ולנקבה ח) מה נקבה בימים אף זכר בימים וראיות בגופיה כתיב מנה הכתוב שלש וקראו טמא אבל זבה שראתה שלש ביום אחד לא הויא זבה: זב לא מיטמא באונס דכתיב ט) מבשרו ולא מחמת אונסו י). וזבה מיטמאה באונס בהאי פירקא (לקמן דף לו:) כשהוא אומר כי יזוב זוב דמה הרי אונס אמור: משכב הזב והנדה מטמא אדם דכתיב (ויקרא טו) ואיש אשר יגע במשכבו וכתיב (שם) וכל הנוגע במשכבה וגו': **כעליונו של זב.** ולא כתחתונו שמטמא אדם:

אילימא

מסורת הש"ס

א) ערכין ג. (כריתות ח) לקמן מד., **ב)** [דהוה כעין מיעוט אחר מיעוט שהוא לרבות. תוי"ט רפ"ב דזבים], **ג)** [לקמן מד. וש"נ], **ד)** [עי' תוס' סוכה כח. ד"ה הלכתא וע"ע קדושין ט. ד"ה הלכתא], **ה)** [ויקרא טו], **ו)** [ספרא מצורע דזבים פרשה ה], **ז)** [ויקרא טו], **ח)** [שם], **ט)** [שם], **י)** [לקמן לה.], **כ)** [וע' תוס' לקמן מג: ד"ה עד שיצא], **ל)** נ"ל דבתר.

תורה אור השלם

1. דַּבְּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא: ויקרא טו ב
2. וְהַדָּוָה בְּנִדָּתָהּ וְהַזָּב אֶת זוֹבוֹ לַזָּכָר וְלַנְּקֵבָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה: ויקרא טו לג
3. וְאִישׁ כִּי תֵצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו טז
4. וְכָל הַנֹּגֵעַ בְּכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַחְתָּיו יִטְמָא עַד הָעָרֶב וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו י

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עליונו וכו' ולהכי קאמר דהאי תחתיו במאי מיירי: